11.9.2023

Eduskunta
Tulevaisuusvaliokunta
TuV@eduskunta.fi

Viite: Tulevaisuusvaliokunnan lausuntopyyntö 9.8.2023

**Suomen Akatemian lausunto hallituksen vuosikertomuksesta 2022**

Tulevaisuusvaliokunta on pyytänyt Suomen Akatemian kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen vuosikertomuksesta 2022 (K 2/2023 vp). Valiokunta on ilmaissut olevansa kiinnostunut erityisesti TKI-rahoituksesta, -osaamisesta ja -yhteistyöstä. Akatemia kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja lausuu seuraavaa.

**T&K-rahoituslaki**

Hallituksen vuosikertomuksen kohdissa *2.6.1 Kestävän kasvun edellytykset* ja *2.9.1 Koulutus ja osaaminen* käsitellään valtioneuvoston asettaman parlamentaarisen TKI-työryhmän työtä ja T&K-rahoituslakia. Työryhmä sai vuoden 2021 lopulla aikaan parlamentaarisen sitoumuksen nostaa T&K-menot neljään prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä. Vuoden 2023 alussa voimaan tulleella T&K-rahoituslailla (1092/2022) säädetään merkittävistä valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisäpanostuksista.

T&K-rahoituslaki kytkeytyy mm. Agenda2030-mietinnössä (VNS 3/2020 vp – EK 37/2021 vp) esitettyyn lausumaan 6, jossa eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

> *nostaa tutkimus- ja kehityspanostukset 4 prosenttiin bkt:stä; oikein mitoitetulla ja kohdistetulla sekä riittävän kokoluokan julkisella kestävän kasvun vivutuksella voidaan nopeuttaa ja kasvattaa myös yksityisiä investointeja*

Suomen Akatemia pitää 4 prosentin tavoitetta, parlamentaarisen TKI-työryhmän työtä ja T&K-rahoituslakia erittäin keskeisinä TKI-toiminnalle, osaamiselle ja näiden yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle sekä kestävälle kasvulle Suomessa. T&K-rahoituksen lisääminen ennustettavasti ja pitkäjänteisesti luo edellytykset TKI-järjestelmän kehittämiselle ja osaamispohjan vahvistamiselle. Parlamentaarisen TKI-työryhmän työssä ja T&K-rahoituslain valmistelussa kuultiin laajasti eri toimijoita ja asiantuntijoita, ja on tärkeää, että T&K-rahoituslain toimeenpanossa noudatetaan työryhmän tunnistamia TKI-järjestelmän kehittämisen periaatteita.

SUOMEN AKATEMIA

Akatemia pitää tärkeänä, että T&K-rahoituslain toimeenpanossa ja rahoituksen kohdentamisessa huomioidaan tutkimuksen yhteiskunnallisten vaikutusten monimuotoisuus, vaikutusten aikajänteiden vaihtelu ja myös uteliaisuustutkimuksen merkittävä rooli kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemisessa. Rahoituksen kohdentamisessa on mahdollisimman suuren vaikuttavuuden edistämiseksi huomioitava eri TKI-toimintojen vaikuttavuuden erilaiset aikajänteet. Näin pystytään jatkuvasti tuottamaan uutta tietoa ja osaamista, joka kantaa vuosikymmenien päähän yhteiskunnan ja talouden uudistumisen pohjana ja jolla pystytään vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin. TKI-järjestelmän kehittäminen edellyttää myös riittävän tohtori- ja muun TKI-henkilöstön koulutuksen varmistamista.

T&K-rahoituslain tavoitteiden onnistuminen edellyttää tutkimus- ja innovaationeuvoston roolin vahvistamista tutkimus- ja innovaatiopolitiikan johtamisessa ja koordinoinnissa. Näin TKI-järjestelmää voidaan kehittää pitkäjänteisesti systeemisenä ja tasapainoisena kokonaisuutena sekä nostaa Suomi T&K-panostusten avulla kestävään kasvuun. Aloitteiden tekeminen kansallisiksi strategiavalinnoiksi, T&K-rahoituslain ja monivuotisen T&K-rahoituksen suunnitelman toimeenpanon seuranta ja yhteensovittaminen sekä ehdotusten teko tutkimus- ja kehittämisrahoituksen kohdentamisesta ovat luontevia tehtäviä tutkimus- ja innovaationeuvostolle.

Parlamentaarinen TKI-työryhmä tunnisti yhdeksi TKI-järjestelmän keskeiseksi kehittämistarpeeksi TKI-toimijoiden yhteistyön lisäämisen ja vahvistamisen. Suomen Akatemia rahoittaa julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia tukevia osaamiskeskittymiä ja tutkimusympäristöjä esimerkiksi lippulaivarahoituksella. Akatemia tekee myös tiivistä yhteistyötä Business Finlandin kanssa. Esimerkiksi Akatemian Ideat ratkaisuiksi -tutkimuksen hyödyntämisen rahoitus täydentää Business Finlandin rahoitusmuotoja tutkimusorganisaatioiden ja yritysten yhteistyön tukemiseksi.

**Kestävän kasvun ohjelma**

Vuosikertomuksessa on kohdassa *2.6.1 Kestävän kasvun edellytykset* kuvattu kestävän kasvun ohjelmaa, joka vauhdittaa hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti kilpailukykyä, investointeja, osaamistason nostoa sekä tutkimusta, kehitystä ja innovaatioita. Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma on osa kestävän kasvun ohjelmaa.

Suomen Akatemia toteutti vuonna 2022 Suomen kestävän kasvun ohjelman elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisen rahoitushaun, jonka perusteella kohdennettiin vuonna 2022 ja vuoden 2023 alussa yhteensä 19,2 miljoonaa euroa vihreän ja digitaalisen siirtymän edistämiseen. Haun kohteena oli tutkimus, joka edistää hiilineutraalisuuteen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyviä ratkaisuja sekä niihin liittyviä digitaalisia teknologioita. Rahoitukseen valittiin 12 konsortiota, joissa on mukana yhteensä 44 organisaatiota. Lisäksi elpymis- ja palautumissuunnitelman osana myönnettiin paikallisten tutkimusinfrastruktuurien rakentamiseen ja kehittämiseen 24,8 miljoonaa euroa 19

tutkimusinfrastruktuurille. Hankkeiden valintaperusteisiin sisältyi hankkeiden paikallinen vaikuttavuus ja vaikutukset vihreään siirtymään ja digitalisaatioon.

**Muita huomioita**

Hallituksen vuosikertomuksessa käsitellään monia tulevaisuuden kannalta merkittäviä, poikkileikkaavia tai ilmiölähtöisiä teemoja. Tällaisia teemoja ovat esimerkiksi kestävä kehitys, ilmastonmuutos ja hiilineutraalius, digitalisaatio sekä tekoäly. Tutkimuksen rooli on toimia teemoissa tiedon ja osaamisen tuottajana sekä varmistaa yhteiskunnan kyky hyödyntää myös muualla tuotettua tietoa. Suomen Akatemia pyrkii osaltaan vastaamaan näihin tavoitteisiin esimerkiksi Ilmastonmuutoksen ja hiilineutraaliuden tutkimuksen akatemiaohjelmalla ja lippulaivarahoituksella, jolla tuetaan korkeatasoista tutkimusta ja siitä kumpuavaa laajaa taloudellista ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Lisäksi Akatemian yhteydessä toimiva strategisen tutkimuksen neuvosto rahoittaa tutkimusta, jolla etsitään ratkaisuja suuriin ja monitieteistä otetta vaativiin yhteiskunnallisiin haasteisiin.

Hallituksen vuosikertomuksen kohdassa *2.9.2 Kulttuuri, nuoriso ja liikunta* on mainittu liikuntalain muutosesitys (HE 259/2022 vp). Muutos tuli voimaan helmikuussa 2023. Sen myötä Suomen Akatemia voi toimia valtionapuviranomaisena liikuntatieteellisten avustusten myöntämisessä. Ensimmäinen uuden Liikuntatutkimuksen akatemiaohjelman haku päättyy tammikuussa 2024. Ohjelman tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa liikunnan edistämiseksi suuntaamalla tutkimusrahoitusta korkeatasoiseen, innovatiiviseen ja monialaiseen liikuntatutkimukseen. Liikuntatutkimus tarjoaa tutkittuun tietoon perustuvia ratkaisuja moneen yhteiskunnalliseen haasteeseen. Tutkimustietoa voidaan hyödyntää kansanterveyden parantamiseksi edistämällä fyysisen aktiivisuuden edellytyksiä sekä ehkäisemällä syrjäytymistä ja liikkumattomuutta. Uusi ohjelma pyrkii myös edistämään kansainvälistä ja kansallista tutkimus- ja sidosryhmäyhteistyötä sekä viestintää liikuntatieteen tutkimuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vahvistamiseksi.

Hallituksen vuosikertomuksessa käsitellään kohdassa *1.4 Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan* sodan vaikutuksia ja siitä aiheutuneita toimia. Venäjän hyökkäyksellä Ukrainaan oli monia vaikutuksia myös tutkimukseen ja tutkimusorganisaatioihin. Suomen Akatemia mm. keskeytti Venäjän kanssa tehdyn liikkuvuusyhteistyön välittömästi ja on avannut nopealla aikataululla rahoitushakuja, jotka ovat mahdollistaneet Ukrainasta kutsuttujen tai maasta jo paenneiden tutkijoiden työskentelyn Suomessa.

Pääjohtaja Paula Eerola

Tiedeasiainneuvos Jussi Alho